

Ա՛ռէն պարագայի մէջ, իմ հրատարակութիւնս անհունապէս նուազ կարեւոր սխալներ կը պարունակէ քան Հայերգի հրատարակութիւնը. անոր մէջ կան սապէս սխալներ. «զանձ հազար ներքեւ տերեւին, զէտ օրի ականփոց առ, կարևեր, հանց գուն, Յիսուսէ, զէտ նե՛տի շարխէն ելաւ, յեղ ու ճար, իփշի, իյնի, աղու հաց, եւն. որ պէտք է բլլան « քանց հազար ներքեւ տերեւին, զէտ օր ի ականփոց առ, կ'առնէր, հանցգուն, Յիսուս է, զէտ նետ ի շարխէն ելաւ, զեղ ու ճար, ի փշի, ի յնս, աղուհաց » :

Թող Պ. Արփիարեան ինքն ալ, հարկ եղած խուզարկութեան ոգին, հոտառութիւնն ու համբերութիւնը ունենայ եւ երեւան հանէ նոր Գուշակ մը, ես զինքը պիտի շնորհաւորեմ՝ նոյն իսկ եթէ իր հրատարակութիւնը երեք անգամ աւելի սխալ պարունակէ քան իմս :

Ա. ԶՊԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդ թիւով)

Յ Ե Ր Գ Ո Ւ Ա Ւ

Բ. ԴՐՈՒԱԿ

Արտաշիրին երբոր ականջը եկաւ, Բոյր այս զբրոյցներ տակաւ առ տակաւ, Քաչեց Հաֆթուատի վրայ քաջ զօրապետն այն իւր քաջարարտա ու գոռ զօրքը նոյն հետայն : Հաֆթուատին երբ հասաւ ականջին այս բօթ, Բնուա իր սըրտին մէջ չը մտտաւ չբօթի : Դարան զբրաւ լերան մի խորշը գանխուլ : Ինչ զմեց ի ճակատ բանակաւ, անդու : Երբ տաքցաւ պատերազմն, իրար անցան զօրք,

քանի ուրիշ աշուղներու) ինձ անձականայի մնացած կարգ մը բառերուն լուսարանաձիւնը խնդրեալով. Նորայր ազնուարար կատարեց խնդիրքս, և իրեն կը պարտիմ ՅարգմանՈճեանս մէջ 25—30 բառերու մեկնումը կամ ֆրանսերէն համաթէքին ճշգրտմը :

Հախտով ու տապարով չափուէին զինուորք : Դուրս թըռաւ այն Չոկանն որ էր ի քըմին, Մությաւ յանկարծ երկիր՝ հըզօր բանակին : Որոշել ձևօք ու ոտք դարձաւ անհրնար, Ձեռքերըն առէիր թուլացան ի սպաս : Անշափ լեցան զիով դաշտ ու սար ու ձոր : Որ յոգնած էր յաղթողն ի ջարդ ու կոտոր : Ով որ ռազմի դաշտէն փախաւ մաղապտեր, Տարաւ Արտաշիրին ըշտապաւ այս լուր : Երբ լըսեց մեծանուն Արտաշիր այս զոյժ, Այս աւերն ու աւար եւ այս ապաժոյժ, Տրիտրեցաւ յոյժ, խեղոն կազմեց նոր բանակ, Լիքացուց առճիկ ու զէնք առ հասարակ : Վազեց արշաւատոր վերայ Հաւթուատի, Արկինն էր հասեր զլուին այն շարազատի : Փութացուց ն՝ ամրոյցէն գանձ ու զէնք առատ, Բանի տեղ չը դըբաւ լաշկար ու ճակատ : Մեծ որդին հետուն էր օտարութեան մէջ, Երբ իմացաւ թէ հայրն ունի ռազմ ու վէճ : Չառաւ հանգիստ, զայրար, նինջ ու կերուխում, Նաւեց ջուրին այս կողմն ըշտապաւ քաղցում : Ծանոյ անուն կըրէր այն ամբարտաւան, Ձառագէմ, շարիմաց, վատ ու անպիտան : Նաւէն եկաւ շիտակ Հաւթուատին ի տես, Ուրախացաւ հօր սիրան այնու մեծապէս : Աջ թեւի բանակին զունի կարգեց զէտ, Նա եղաւ կարգադիր եւ ըվպահապատ : Կազմեցին երկուտեք բանակներ ճակատ, Վառեալ ի զէն, ի քէն, գանձերով առատ : Մի ակնարկ որ ճրգեց արքայն Արտաշիր, Մերացաւ իւր առոյգ սիրտը վըրտակեր : Երկու կողմէն առաւ զօրք կարգ ու շարք, Մագեցաւ, արեւ ու տապացաւ աշխարհը : Երբ մեծ գոռը թընդաց փըրի վերեւէն, Մարդիկ ուշից ինկան երկմըղոն տեղէն : Գոռաց փոզ կովազում եւ զայրար արոյր, Փըրիոր, չըփոթ լըցուց աշխարհ ի պարոյր : Գետինը կը սարսեր պայտ ու դամի տակ, Օգն առած էր զբոյշից գոյն, լալ ու առւտակ : Ծաշ շառած լախտերու, սաղաւարաններու : Վանեց երկինքն ի քաց, երկիրն հեռաւ : Քանդէին օդաչու երկվարք գետին, Դար ու դաշտը ծածկեց անզըլուի ժարմին : Այնպէս էր փոթորեալ Հաւթուատի լաշկար : Որ ասէիր ծոյն էր ի ծուփ Նողմալար : Խըռամբ զօրաց էր դաշան այնքան անթափանց

ՀԱՅ ԳԵՂՁՈՒԿ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ⁽¹⁾

Ժողովրդական երգերի մալալումը
և ազդեցութիւնը

Որ մըսեղ ու մըրջին չէին գրոներ անց :
Այսպէս շարունակեց մինչ իրիկուան մուտ
Եւ գիշերն ըզգեցաւ իւր վերարկուն մուկ :
Հաւաքեց Արտաշիւր զօրքը ջիւր ու քան,
Մի մեծ լիճ կար ետեւն ըսր բանակեցան :
Երբ դիպակ ժամադառնաւ(1) եղաւ համակ սեաւ,
Ցայցապահ՝ երկուստեք շըրջէին կարգաւ,
Շահին զօրաց հասաւ ուսեստի պաշար .
Կապած էր անօրէնն ամէն ճանապարհ :
Ջահրուժի մէջ մէկ մարդ կար վատազգի շատ ,
Որոյ անուն Մեհրակ էր Անուշազատ :
Երբ իմացաւ նա չուն Շահ-Արտաշիւրի
Եւ նորա նընանջեւն առ ափնն ջըրի
Եւ համբարի սպառելն ի մէջ բանակի ,
Եւ անցբերու կապուիլն ալ շուրջանակի
Խոյացաւ պաշարը պալատը Շահին ,
Ժողովելով զօրք անթիւ ի ճանապարհին .
Աւարաց գանձը , բան չը թողուց իւրի ,
Ջօրաց բաշխեց թագեր՝ քրտակներ ոսկի :
Երբ իմացաւ արքայն Արտաշիւր զաղէս
Այն լըճափին՝ ուր էր , սըրբամեցաւ յաւէտ .
« Ի՞մ սեփական , ասէր , տուն չը յարգարած ,
Օտարին ինչո՞ւ ես եղայ կըռուամա՞ն » .
Վըզուրկ հրամատարներն ուզեց իւր ատեան ,
Մեհրակէն նոցա շատ եղաւ ամբաստան :
« Ի՞նչ կը խորհիք , ասայ , դուք , ո՞վ զօրավարք .
Որ այսպէս դառն ելին մեզ այս պատահարք :
Կեանքի՛ գառնութեան շատ առած էի համ ,
Բայց չը կար այս Մեհրակ հաշուի մէջ անգամ »
Ձայն բարձին յայժմամ պետք , ասին . Տէր Արքայ ,
Քո աշիւր չը տեսնն ըբնաւ թէ՛ շար գայ :
Թէ մի Մեհրակ ի գաղտ թըշնամի է քեզ ,
Ինչո՞ւ խաւար կուզայ քեզ աշխարհ այսպէս :
Հըզօր ու մեծ ես դու , աշխարհ քեզ կըլու ,
Մեք քո ծառայք , անա՛ , պատրաստ մեռնելու :
Թաւգմ . Տր . Յ . Թի՛րԻՆԱՔԵԱՆ

(Շարունակելի)

(1) Ժամգաւթի գոյն . երկինքը կ'ակնարկէ :

Ծխտական զպրոցի գեք Գեւոր Գ. և Մա-
կար Ա. կարաւորիւսների օրով. — կար ժամա-
նակ , երբ գեղջուկ եղանակները զին չունէին :
Անցեալ պարու կրթուած մարդիկն անգամ գրում
ու տարածում էին , թէ հայ գիւղացին բունաւ-
տեղծութիւն ու երգ չունի Այս կարծիքն արագ
ընդհանրացաւ , որովհետեւ շինականն համար իր
աւօրեայ ստեղծագործութիւնն արժէք չունի .
հայ ու ջրի պէս մի ակամայ պահանջ է : Գիւ-
ղացին իր երգերի շատ տեսակն արհամարում
է . ծիծաղում է ուսում ատածների վերայ , որ
խնամքով զրի են առնում եւ ժողովում են այդ
« ճեռք բաներն ու աղջկայ խաղերն »

Ժողովրդական եղանակների տարածման
մեծ զարկ տուին նախկին ծխական զպրոցների
երգեցողութեան ուսուցիչները , որոնք սնուցին
մասաղ սրտերն ու մանուկ զգացումները պարզ
ու գողարկի , բուն գեղջուկ երգերով : Այդ
զպրոցներում սովորող անմեղ մանուկներն ա-
ռան այդ երգերը եւ տարան , հնչեցրին օտա-
րացած , խորթացած սան չէմքից ներս , կրթը-
ւած , բայց հայրենի արտի գեղումներին կարօտ,
ընտանեկան յարկին տակ : Հայ քաղաքացին էլ,
կորցրածը գտնելուն պէս , սեղմեց արտին եւ
յուրգութալ սկսեց իր հարագատ երաժշտաւ-
թիւնը : Այն օրուանից կեսըք ատան ժողովրդ-
ական եղանակները , նոր ոգի ստացան եւ
թարմ ուժով , բուռն թափով առաջ են գնում
եւ աճում :

Երբ , զպրոցի միջոցաւ , գիւղական երա-
ժըշտութիւնն անցաւ գիւղից քաղաք եւ արմատ
ձգեց , հայ գաւառներն էլ , բնականաբար , ժա-

(1) Կոմիտաս վարդապետի այս անտիպ է մեծապէս
շահեկան ընդարձակ աշխատութեան , որու մէկ բանի
գլուխները կը հրատարակենք , ֆրանսերէն տպագրութիւնը
լոյս պիտի տեսնէ ժամատուր տպագրայի մը մէջ . « Մերքիւր
Միւլգիբալ » արդէն մաս մը հրատարակեց վերջերս :